

Nr 152

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949: 1); given Stockholms slott den 9 oktober 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949: 1).

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Sven Aspling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att arbetarskyddslagens särskilda föreskrifter beträffande minderåriga arbetstagare — vilka avser bl. a. minimiålder, arbetsbok, läkarbesiktning, arbetstid och nattvila — skall bli tillämpliga inom jordbruksnäringen i samma utsträckning som inom det stora flertalet andra verksamhetsgrenar. Lagtekniskt sker detta genom att den undantagsbestämmelse som nu finns i 4 § första stycket arbetarskyddslagen upphävs. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1971.

Förslag

till

Lag

om ändring i arbetarskyddslagen (1949:1)

Härigenom förordnas, att 4 § arbetarskyddslagen (1949:1) skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*4 §.¹

Å jordbruk jämte därtill hörande binäringar, vilka icke bedrivs såsom självständiga företag, samt byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring, som nu nämnts, skola 23—25, 27—31 och 33 §§ icke äga tillämpning. Detta undantag gäller dock ej i fråga om arbetstagare, som huvudsakligen användes till skogsarbete.

I avseende ————— arbetsgivarens familj.

Vad i ————— joniserande strålning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse 1958: 111.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 4 september 1970.

Närvarande:

Statsråden STRÄNG, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändring i arbetarskyddslagen* och anför.

Arbetarskyddsstyrelsen har i framställning till Kungl. Maj:t föreslagit att arbetarskyddslagen ändras så att lagens särskilda bestämmelser om minderårigas användande till arbete blir tillämpliga inom jordbruksnäringen i samma utsträckning som inom flertalet andra verksamhetsgrenar.

Efter remiss har yttranden över framställningen avgivits av Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Skogs- och lantarbetsgivareföreningen, Riksförbundet landsbygdens folk (RLF), Sveriges lantbruksförbund, Landsorganisationen i Sverige (LO) och arbetsmiljöutredningen.

Gällande bestämmelser

Arbetarskyddslagen upptar i 4 kapitlet särskilda bestämmelser om minderårigas användande i arbete. Med minderårig avses arbetstagare som inte fyllt 18 år (22 §). Som en allmän regel gäller, att arbetsgivaren skall ägna särskild uppmärksamhet åt att minderårig inte används till arbete på sådant sätt att fara uppkommer för olycksfall eller för överanstängning eller annan menlig inverkan på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling eller för skada i moraliskt avseende. Skulle minderårigs användande i arbete medföra synnerlig fara i något avseende som nyss nämnts, kan Kungl. Maj:t föreskriva särskilda villkor för eller meddela förbud mot att minderårig används till sådant arbete (26 §).

Bestämmelser finns om minimiålder och fullgjord skolgång som villkor för anställning, om förbud mot visst arbete under jord samt om arbetsbok, periodisk läkarbesiktning, ledighet för undervisning, arbetstid och nattvila.

Beträffande åldern gäller som generell regel, att minderårig får användas till arbete om han fyllt eller under kalenderåret fyller 14 år. Han skall vidare — utom vad gäller arbete under ferietid — ha fullgjort sin skolplikt

eller också ha fått tillstånd att sluta sin skolgång (23 §). För att få användas till hantverks-, industriellt och visst annat i lagen angivet arbete fordras att den minderårige fyllt eller under kalenderåret fyller 15 år. Denna högre minimiålder gäller dock inte för minderåriga som används för att uträtta bud och ärenden eller utföra lättare distributionsarbete (24 §). Till arbete under jord i gruva, stenbrott e. d. får minderårig i allmänhet inte användas (25 §). Från fordringarna på minimiålder och fullgjord skolplikt samt från förbudet mot arbete under jord kan arbetarskyddsstyrelsen i viss utsträckning medge dispens.

Minderårig får inte användas till arbete om inte arbetsbok lämnats till arbetsgivaren. Arbetsbok skall innehålla uppgift om ålder och skolförhållanden samt läkarintyg. Läkarintyg får inte vara äldre än ett år, såvitt anställningen inte avser kortare tid än en månad eller det är fråga om arbete under ferietid. Intyget kan utgöras av anteckning, som vid läkarbesiktning enligt 28 § införts i arbetsboken. Arbetsbok behöver inte lämnas när det gäller arbete som fortgår högst tre dagar och medför ringa ansträngning (27 §).

För att kontrollera att minderårig arbetstagare inte tar skada till hälsa eller kroppsutveckling av sin sysselsättning skall läkarbesiktning av den minderårige ske en gång om året. Arbetarskyddsstyrelsen kan i fråga om arbete som medför synnerligen ringa ansträngning eller fortgår endast under kortare tid av året medge befrielse från besiktningsskyldighet. Besiktning förrättas av läkare som länsstyrelsen utsett. Kostnaden för besiktning skall, utom vad angår resekostnads- och traktamentsersättning till läkaren, bestridas av arbetsgivaren, som också är skyldig att sörja för att lämplig lokal för besiktningen finns att tillgå (28 och 29 §§). Minderårig får inte användas till arbete i strid mot innehållet i läkarintyg som är infört i arbetsbok, med mindre arbetarskyddsstyrelsen funnit skäl att medge det (30 §).

Minderårig skall ha rätt att få ledigt från sitt arbete för att delta i kurs för religionsundervisning samt i allmän yrkes- eller skolundervisning (32 §).

Beträffande arbetstiden gäller — utöver vad som framgår av arbetstidslagstiftningen — att minderårig inte får användas till något slag av arbete mer än 10 timmar av dygnet eller 54 timmar i veckan. Vidare skall minderårig varje dygn ha minst 11 timmars oavbruten ledighet för nattvila. Denna skall för minderårig under 16 år avse tiden mellan kl. 19 och 6 samt för minderårig, som fyllt 16 år, innefatta tiden mellan kl. 22 och 5 eller, om arbetarskyddsstyrelsen lämnat medgivande för viss ort, visst slag av arbete eller visst arbetsställe, annan tid om sju timmar i följd mellan kl. 22 och 7. Undantag från reglerna om arbetstid och nattvila får göras i viss ordning vid nödfallssituationer. Dessutom kan arbetarskyddsstyrelsen i särskilda fall medge dispens (31 och 33 §§).

Av de nu redovisade bestämmelserna gäller endast 22, 26 och 32 §§ för jordbruksarbete. En undantagsregel i 4 § första stycket föreskriver näm-

ligen att 23—25, 27—31 och 33 §§ inte har tillämpning på jordbruk och därtill hörande binärningar, vilka inte bedrivs som självständiga företag, samt byggnadsarbete för jordbruk eller nämnda slag av binärningar. Undantaget gäller dock inte i fråga om arbetstagare som huvudsakligen används i skogsarbete.

Framställningen från arbetarskyddsstyrelsen

Arbetarskyddsstyrelsen föreslår att undantagsregeln i 4 § första stycket arbetarskyddslagen, som utesluter tillämpning inom jordbruket av det stora flertalet av lagens särskilda föreskrifter angående minderåriga, skall upphävas.

Som skäl för förslaget anför styrelsen i huvudsak följande. Arbetssituationen inom jordbruket har förändrats sedan arbetarskyddslagens tillkomst och förändringarna har varit särskilt markerade under de senaste åren. Den genomgripande mekaniseringen av jordbruksarbetet har inneburit att en mångfald komplicerade maskiner har kommit till användning. Dessa ställer betydande krav i fysiskt och psykiskt hänseende på maskinskötaren. Den snabbt växande användningen av kemiska hjälpmedel medför särskilda hälsorisker för de minderåriga arbetstagarna. Övertids- och skiftarbetet har också på sina håll ansetts vara ett problem. Olycksfalls-situationen inom jordbruket är allvarlig. Under åren 1960—1966 var antalet arbetsolycksfall per en miljon arbetstimmar inom jordbruket lägst 27,1 och högst 32,5. Svårhetstalet för arbetsolycksfall inom jordbruket — dvs. antalet förlorade arbetsdagar per tusental utförda arbetstimmar — var under samma tid lägst 2,07 och högst 3,02. Det anförda talar enligt styrelsens mening starkt för att minderåriga anställda i jordbruket likställs med minderåriga arbetstagare inom andra näringsgrenar.

Enligt styrelsen kan det inte anföras några bärande invändningar mot att arbetarskyddslagens föreskrifter om minimiålder, arbetsbok och periodiska läkarbesiktningar tillämpas på minderåriga anställda inom jordbruket. Inte heller anser styrelsen att det kan uppkomma några praktiska olägenheter av att tillämpa föreskrifterna i 31 § om maximiarbetstid på dessa arbetstagare. Vad som enligt styrelsen möjligen kan behöva närmare undersökas är tillämpningen av nattvilereglerna. Efter att ha belyst innebörden av den tilltänkta förändringen i detta hänseende uttalar emellertid styrelsen att, även om jordbruket är beroende av årstid och väderlek på ett helt annat sätt än andra näringar, inte heller tillämpningen av dessa bestämmelser på minderåriga inom jordbruket bör innebära några svårbe-mästrade problem.

Remissyttrandena

Den föreslagna lagändringen tillstyrks oreserverat av *Sveriges lantbruksförbund*, *LO* och *SAF*. Inte heller de övriga remissinstanserna har något

att invända mot förslaget innehåll i och för sig. *RLF* anser emellertid att frågan om ändring av arbetarskyddslagen för jordbrukets del bör tas upp i samband med den pågående översynen av hela arbetarskyddslagstiftningen. *Skogs- och lantarbetsgivareföreningen* ställer sig tveksam till lämpligheten av att genomföra den föreslagna ändringen vid en tidpunkt då arbetarskyddslagen är under omarbetning. *Arbetsmiljöutredningen* ifrågasätter om inte en ändring av lagens bestämmelser om minderåriga anställda bör anstå tills utredningen gjort en samlad bedömning angående de regler som bör gälla på området. Utredningen vill dock inte motsätta sig att en ändring sker dessförinnan. Enligt utredningen finns det knappast anledning att räkna med att ett omedelbart genomförande av förslaget skulle medföra några svårbemästrade problem.

Departementschefen

I arbetarskyddslagen finns sedan gammalt en del bestämmelser som inte har avseende på jordbruksnäringen. Bl. a. gäller detta merparten av de särskilda reglerna om minderårigas användande till arbete. För jordbrukets del gäller således inte t. ex. de föreskrifter i lagens fjärde kapitel som rör minimiålder, arbetsbok, läkarbesiktning, arbetstid och nattvila. Motiven till denna begränsning har framför allt varit att behovet av särskilda skyddsbestämmelser för minderåriga inom jordbruket bedömts vara relativt obetydligt och att en tillämpning av minderårigföreskrifterna på det förevarande området ansetts medföra praktiska olägenheter. Arbetarskyddsstyrelsen har nu föreslagit att föreskrifterna om minderåriga görs tillämpliga inom jordbruket i samma utsträckning som inom de flesta andra verksamhetsgrenar. Förslaget har under remissbehandlingen mottagits positivt. På några håll har man emellertid ifrågasatt om en ändring av de aktuella bestämmelsernas tillämpningsområde bör företas vid en tidpunkt då hela arbetarskyddslagstiftningen är föremål för översyn.

För egen del anser jag, i likhet med arbetarskyddsstyrelsen, att principiella skäl talar för att den av styrelsen föreslagna ändringen genomförs. Det är naturligtvis önskvärt att så långt möjligt jämställa arbete inom jordbruksnäringen med annat arbete i skyddshänseende. Härtill kommer att jordbruksarbetet blivit alltmer mekaniserat och rationaliserat, vilket bl. a. innebär att arbetstagarna numera regelmässigt handhar olika slags maskiner och kemiska hjälpmedel. Av de statistiska uppgifter som arbetarskyddsstyrelsen åberopat i sin framställning framgår att antalet arbetsolycksfall inom jordbruket är förhållandevis högt. Den begränsade lagändring det här är fråga om kan företas utan att man föregriper arbetsmiljöutredningens ställningstaganden. Som arbetarskyddsstyrelsen funnit bör tillämpningen av minderårigbestämmelserna på jordbruksarbete i dagens läge inte leda till praktiska svårigheter av betydelse.

Mot bakgrunden härav förordar jag att arbetarskyddslagens särskilda

bestämmelser om minderåriga görs tillämpliga inom jordbruket i samma mån som inom det stora flertalet andra verksamheter. Lagtekniskt bör detta ske genom att undantagsregeln i 4 § första stycket arbetarskyddslagen upphävs. Den föreslagna ändringen bör träda i kraft den 1 januari 1971.

Hemställan

I enlighet med det anförda har inom socialdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949:1). Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*¹.

Jag hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget inhämtas enligt 87 § regeringsformen genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

¹ Bilagan, som är likalydande med det vid propositionen fogade förslaget, har uteslutits här.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 28 september 1970.

Närvarande:

f. d. justitierådet REGNER,
regeringsrådet MARTENIUS,
justitierådet BERNHARD,
justitierådet HESSER.

Enligt lagrådet den 18 september 1970 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 4 september 1970, hade Kungl. Maj:t förordnat, att enligt 87 § regeringsformen lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändring i arbetarskyddslagen*.

Förslaget, som finns bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Karl-Ingvar Rundqvist.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Ingrid Hellström

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 9 oktober 1970.*

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, CARLSSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslag till *lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949: 1)*.

Föredraganden upplyser, att lagrådet lämnat lagförslaget utan erinran, samt hemställer, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att anta lagförslaget.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten